

[Strona Główna](#) > ... > [Sprawy Rodzinne I Dziedziczenie](#) > [Władza Rodzicielska – Opieka I Prawo Do Kontaktów Z Dzieckiem](#) > [Italy](#)

Władza rodzicielska – opieka i prawo do kontaktów z dzieckiem

Autor treści:

European Judicial Network
(in civil and commercial
matters)

1 Co w praktyce oznacza termin prawny „władza rodzicielska”? Jakie prawa i obowiązki ma osoba sprawująca władzę rodzicielską?

W prawie włoskim, tj. w ustawie reformującej kwestię pochodzenia dziecka (ustawa nr 219/2012) oraz dekrete z mocą ustawy nr 154/2013, obowiązującym od 7 lutego 2014 r. pojęcie „władzy rodzicielskiej” (*potestà genitoriale*) zastąpiono pojęciem „odpowiedzialności rodzicielskiej” (*responsabilità genitoriale*).

Odpowiedzialność rodzicielska obejmuje obowiązek utrzymania, wychowania i kształcenia dzieci oraz zapewnienia im moralnego wsparcia, z należyty uwzględnieniem ich zdolności, skłonności i aspiracji.

Dzieci mają prawo do utrzymywania zrównoważonych i ciągłych relacji z obojgiem rodziców, do otrzymywania opieki, wychowania, kształcenia i moralnego wsparcia od każdego z nich, a także do utrzymywania znaczących relacji z wstępnymi i krewnymi każdego z rodziców.

Dzieci mają również obowiązki: powinny szanować rodziców i uczestniczyć w utrzymaniu rodziny dopóty, dopóki zamieszkują we wspólnym gospodarstwie domowym.

2 Kto z reguły sprawuje władzę rodzicielską nad dzieckiem?

Odpowiedzialność rodzicielska z mocy prawa przysługuje rodzicom, którzy pozostają ze sobą w związku małżeńskim. Wówczas odpowiedzialność rodzicielską wykonują oboje rodzice.

Jeśli rodzice nie pozostają w związku małżeńskim, odpowiedzialność rodzicielska przysługuje temu z rodziców, które uzna dziecko. Jeśli oboje rodzice uznają dziecko, obojgu przysługuje odpowiedzialność rodzicielska i oboje wykonują ją tak, jakby byli małżeństwem. Jeżeli rodzice nie pozostają w związku małżeńskim i nie uznali dziecka jednocześnie, drugie uznanie nie może nastąpić bez zgody tego z rodziców, które już uznało dziecko. W razie braku takiej zgody należy złożyć wniosek o ustalenie pochodzenia dziecka.

Rodzice powinni wykonywać odpowiedzialność rodzicielską w porozumieniu, z uwzględnieniem możliwości, naturalnych skłonności i aspiracji dziecka. Rodzice mają w szczególności obowiązek wspólnie uzgodnić miejsce zwykłego pobytu dziecka.

3 Jeżeli rodzice nie są w stanie lub nie chcą sprawować władzy rodzicielskiej nad dzieckiem, czy można wyznaczyć inną osobę w ich zastępstwie?

Jeżeli dziecko jest tymczasowo pozbawione odpowiedniego środowiska rodzinnego, podejmuje się czynności w

celu umieszczenia dziecka w rodzinnej pieczy zastępczej.

Jeżeli rodzice nie wykazują wystarczającej zdolności do zadbania o wychowanie dziecka, na przykład gdy są skrajnie skonfliktowani i ich relacja negatywnie wpływa na bezpieczny rozwój dziecka, sąd często przyznaje pieczę nad dzieckiem służbom socjalnym w miejscu zamieszkania rodziny. Wiąże się to zazwyczaj z ograniczeniem odpowiedzialności rodzicielskiej: podejmowanie decyzji dotyczących zdrowia, kształcenia i wychowania dziecka przejmują zwykle służby socjalne w miejscu zamieszkania rodziny. W takich przypadkach dziecko często nadal mieszka z obojgiem rodziców lub z jednym z nich. W najpoważniejszych przypadkach sąd nakazuje usunięcie dziecka z domu rodzinnego.

Jeżeli jedno z rodziców nie wywiązuje się ze swoich obowiązków, zaniedbuje je lub nadużywa swoich uprawnień, co powoduje poważną szkodę dla dziecka, sąd może orzec o pozbawieniu tego z rodziców odpowiedzialności rodzicielskiej.

Jeśli oboje rodzice zmarli, zostali pozbawieni odpowiedzialności rodzicielskiej lub nie są w stanie jej wykonywać z innego powodu, ustanawia się opiekuna dziecka. Opiekun sprawuje opiekę nad dzieckiem, jest jego przedstawicielem prawnym we wszystkich postępowaniach cywilnych i zarządza majątkiem dziecka.

Kodeks cywilny przewiduje również możliwość ustanowienia przez sąd opiekuna specjalnego (*curatore speciale*), gdy rodzice wspólnie wykonujący odpowiedzialność rodzicielską – bądź to z rodziców, które wykonuje wyłączną odpowiedzialność rodzicielską – nie są w stanie lub odmówili dokonania jednej lub większej liczby czynności służących dobru dziecka, które wykraczają poza zakres zwykłego zarządu. W takich przypadkach opiekun specjalny jest upoważniony do podjęcia takich określonych czynności.

4 Jak rozwiązana jest kwestia przyszłej władzy rodzicielskiej w przypadku rozwodu lub separacji rodziców?

Odpowiedzialność rodzicielska obojga rodziców nie ustaje w następstwie separacji, rozwiązania małżeństwa, ustania skutków cywilnych małżeństwa, unieważnienia ani stwierdzenia nieważności małżeństwa.

Zwykłą formą opieki nad dzieckiem, która zapewnia udział obojga rodziców, jest piecza wspólna, w ramach której oboje rodzice wykonują odpowiedzialność rodzicielską.

Decyzje o największym znaczeniu dla dzieci, dotyczące kształcenia, wychowania, zdrowia i wyboru miejsca zwykłego pobytu dziecka, podejmowane są przez rodziców za porozumieniem, z uwzględnieniem możliwości dziecka, jego naturalnych skłonności i aspiracji; z kolei we wszelkich sprawach życia codziennego rodzice mogą wykonywać odpowiedzialność rodzicielską osobno (art. 337-ter kodeksu cywilnego).

Wspólna piecza nad dzieckiem niekoniecznie oznacza, że czas dziecka jest podzielony równo pomiędzy oboje rodziców. Zazwyczaj w wyroku orzekającym separację lub rozwód sąd określa, z którym z rodziców dziecko zamieszka, oraz określa warunki, na jakich drugie z rodziców będzie mogło spędzać czas z dzieckiem. Możliwe jest również, aby czas, jaki dzieci spędzają z każdym z rodziców, był podzielony po równo, jeżeli rodzice mieszkają blisko siebie i prowadzą podobny styl życia, pod warunkiem że takie rozwiązanie nie wpłynie negatywnie na życie społeczne lub szkolne dzieci.

Jeżeli jednak wspólna piecza nie służy dobru dziecka, sąd może orzec przyznanie wyłącznego prawa pieczy jednemu z rodziców, co wymaga uzasadnienia (art. 337-quater kodeksu cywilnego).

Wyłączne prawo pieczy nad dzieckiem przyznaje się najczęściej, jeżeli:

1. jedno z rodziców stwarza zagrożenie dla fizycznego i psychicznego rozwoju dziecka (jedno z rodziców stosuje przemoc, zostało skazane za popełnienie poważnego przestępstwa lub jest uzależnione od narkotyków lub alkoholu);
2. jedno z rodziców nie jest w stanie moralnie i finansowo wspierać dziecka lub nie wykazuje zainteresowania dzieckiem;
3. jedno z rodziców dyskredytuje w oczach dziecka drugie z rodziców;
4. wrogość między rodzicami jest tak poważna, że może zakłócić równowagę i rozwój psychofizyczny dziecka.

Jeżeli chodzi o wyłączną pieczę nad dzieckiem, odpowiedzialność rodzicielską wykonuje wyłącznie to z rodziców, które ma prawo pieczy nad dzieckiem, w sposób określony przez sąd. Najważniejsze dla dziecka decyzje muszą jednak być podejmowane przez oboje rodziców, chyba że ze względu na szczególnie poważne okoliczności, takie jak agresywne zachowanie czy zachowanie noszące znamiona nadużycia, postanowiono inaczej (art. 337-quater kodeksu cywilnego).

To z rodziców, które nie wykonuje odpowiedzialności rodzicielskiej, ma prawo i obowiązek monitorowania kształcenia, wychowania i warunków bytowych dziecka (art. 316 akapit ostatni kodeksu cywilnego).

5 Jeżeli rodzice zawrą porozumienie w sprawie władzy rodzicielskiej, jakie formalności należy spełnić, aby było ono prawnie wiążące?

Porozumienie między rodzicami w sprawie sposobu wykonywania odpowiedzialności rodzicielskiej po zaprzestaniu wspólnego pożycia przedkłada się sądowi właściwemu miejscowo, który oceni, czy porozumienie to gwarantuje poszanowanie praw i dobra dziecka; jeżeli tak, sąd je zatwierdzi.

Jeżeli małżeństwo mające małoletnie dzieci pragnie się rozstać lub rozwieść i osiągnęło porozumienie w sprawie pieczy nad dziećmi i wykonywania odpowiedzialności rodzicielskiej, małżonkowie mają do wyboru dwie możliwości:

a) mogą złożyć wspólny wniosek do sądu i uzyskać zatwierdzenie osiągniętego porozumienia;

b) mogą skorzystać z „negocjacji z udziałem adwokata” (art. 6 dekretu z mocą ustawy nr [132/2014](#)): aby przy wsparciu co najmniej jednego adwokata zawrzeć porozumienie, na mocy którego zgadzają się współpracować w dobrej wierze i w uczciwy sposób na rzecz polubownego rozstrzygnięcia sporu dotyczącego separacji i pieczy nad dziećmi.

Jeżeli małżonkowie mają małoletnie dzieci (lub pełnoletnie dzieci, które są niepełnosprawne lub upośledzone w stopniu ciężkim lub które nie są w stanie się samodzielnie utrzymać), porozumienie osiągnięte w wyniku negocjacji z udziałem adwokata należy w ciągu dziesięciu dni przekazać prokuratorowi przy właściwym sądzie, który zatwierdzi porozumienie, jeżeli uzna, że służy ono dobru dzieci. Jeżeli prokurator uzna, że porozumienie nie służy dobru dzieci, w ciągu pięciu dni przekaże to porozumienie prezesowi sądu, który w ciągu następujących trzydziestu dni wyznaczy stronom termin do stawiennictwa w sądzie i niezwłocznie podejmie odpowiednie czynności.

Zatwierdzone porozumienie jest wiążące i ma moc równoważną orzeczeniom sądowym wydanym w odniesieniu do separacji lub rozvodu.

Jeżeli rodzice nie pozostają w związku małżeńskim, możliwe jest tylko pierwsze rozwiązanie (tj. porozumienie zatwierdzone przez sąd).

6 Jeśli rodzice nie mogą dojść do porozumienia w sprawie władzy rodzicielskiej, jakie są inne środki rozwiązania sporu bez konieczności oddawania sprawy do sądu?

Aby rozwiązać wszelkie problemy dotyczące wykonywania odpowiedzialności rodzicielskiej, rodzice mogą zwrócić się do mediatora rodzinnego. Celem mediacji nie jest osiągnięcie pojednania, ale umożliwienie wzajemnego porozumienia się rodziców w sprawie warunków wykonywania odpowiedzialności rodzicielskiej, a tym samym uniknięcie lub złagodzenie konfliktu. Każde wypracowane wspólne rozwiązanie wymaga jednak przedłożenia sądowi, który oceni, czy służy ono dobru dziecka.

Jeżeli spór będzie trwał, zostanie on rozstrzygnięty przez sąd właściwy dla spraw o separację, rozwód i pieczę nad dzieckiem.

7 Jeśli rodzice udadzą się do sądu, w jakich sprawach dotyczących dziecka może decydować sędzia?

Możliwe są dwa scenariusze:

a) Jeżeli rodzice nie zgadzają się w szczególnie ważnych kwestiach, mogą wnieść sprawę do sądu. W takich przypadkach sąd proponuje przede wszystkim rozwiązanie, które najlepiej służy dobru dziecka i rodziny. Jeżeli spór będzie się utrzymywał, sąd przyzna prawo do podjęcia decyzji w konkretnej sprawie temu z rodziców, które – w opinii sądu – najlepiej zadba o dobro dziecka.

b) Rodzice mogą wytoczyć powództwo przed sąd w celu uzyskania orzeczenia o pieczy nad dziećmi i miejscu ich zamieszkania (zazwyczaj gdy rodzice się rozstają). W takim przypadku sąd rozstrzyga o:

- pieczy nad dziećmi, skłaniając się głównie ku wspólnej pieczy (tj. sprawowanej przez oboje rodziców),
- czasie i warunkach zamieszkiwania z każdym z rodziców,
- wysokości alimentów na dzieci oraz, ogólnie, przyczynianiu się każdego z rodziców do pokrywania wydatków na opiekę nad dziećmi, ich kształcenie i wychowanie.

Ponieważ rodzice obowiązani są wspólnie podejmować najważniejsze decyzje, nawet w razie separacji lub rozwodu, jeżeli nie zgadzają się w poszczególnych kwestiach, mogą wnieść sprawę do sądu, jak wyjaśniono w lit. a).

8 Jeśli sąd powierzy wyłączną władzę rodzicielską jednemu z rodziców, czy oznacza to, że rodzic ten może decydować we wszystkich sprawach dotyczących dziecka bez wcześniejszego porozumienia z drugim rodzicem?

To z rodziców, któremu powierzono wyłączną pieczę nad dziećmi, wykonuje wyłączną odpowiedzialność rodzicielską, chyba że sąd postanowi inaczej. Rodzic ten może w szczególności samodzielnie podejmować decyzje w nierutynowych sprawach dotyczących dziecka.

Nawet jeżeli sąd powierzył wyłączną pieczę jednemu z rodziców, decyzje służące dobru dziecka (dotyczące jego kształcenia, wychowania i zdrowia) wymagają jednak podjęcia przez oboje rodziców, chyba że sąd postanowił inaczej w orzeczeniu dotyczącym pieczy.

Co do zasady sądy orzekają, że zgoda tego z rodziców, które nie sprawuje pieczy, nie jest potrzebna, w przypadku gdy to z rodziców jest nieobecne, obojętne, nieosiągalne lub w przeszłości zachowywało się w sposób agresywny, stanowiący nadużycie lub szkodliwy.

To z rodziców, które nie sprawuje pieczy nad dziećmi, ma prawo i obowiązek monitorowania ich kształcenia, wychowania i warunków bytowych oraz może wystąpić do sądu, gdy uzna, że podjęte decyzje nie służyły dobru dzieci.

9 Co w praktyce oznacza decyzja sądu o powierzeniu rodzicom wspólnej opieki nad dzieckiem?

W razie przyznania wspólnej pieczy odpowiedzialność rodzicielską wykonują oboje rodzice. Powinni oni wspólnie ukierunkowywać swoje dzieci w wyborze ścieżki życiowej i wspólnie podejmować decyzje dotyczące kształcenia, wychowania, zdrowia i wyboru miejsca zamieszkania dzieci, dbając przy tym o ich dobro. Wyłącznie w odniesieniu do decyzji w sprawach życia codziennego rodzice wykonują odpowiedzialność rodzicielską osobno w okresach, w których dzieci z nimi zamieszkują.

10 Do jakiego sądu lub organu należy się zwrócić z wnioskiem w sprawie władzy rodzicielskiej? Jakie formalności należy spełnić i jakie dokumenty

dołączyć do wniosku?

W postępowaniach dotyczących pieczy nad dziećmi i powiązanych kwestii dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej właściwy jest sąd powszechny (*tribunale ordinario*).

Jeżeli sprawa dotyczy pozbawienia, ograniczenia lub przywrócenia odpowiedzialności rodzicielskiej, bez uwzględnienia jakichkolwiek czynników związanych z pieczą nad dziećmi, sądem właściwym jest sąd ds. nieletnich (*tribunale per i minorenni*).

11 Jaką procedurę stosuje się w takim przypadku? Czy można zastosować procedurę nadzwyczajną?

Jeżeli kwestia pieczy nad dziećmi urodzonymi w małżeństwie i odpowiedzialności rodzicielskiej wobec nich stanowi element sprawy o separację lub rozwód, stosuje się postępowanie określone w sekcji dotyczącej [rozvodu](#).

Środki dotyczące pieczy i wykonywania odpowiedzialności rodzicielskiej w odniesieniu do dzieci urodzonych poza małżeństwem ustanawia sąd po zapoznaniu się ze sprawozdaniem dotyczącym sprawy oraz po wysłuchaniu prokuratora i rodziców.

Wszelkie stosowne środki tymczasowe lub pilne, które w toku postępowania mogą zostać uchylone lub zmienione, wydaje się niezwłocznie i uwzględnia się w orzeczeniu kończącym postępowanie w sprawie.

Tak jak we wszystkich procedurach dotyczących dzieci, sędzia przesłuchuje dziecko, jeżeli ukończyło ono co najmniej dwanaście lat lub w każdym przypadku, gdy dziecko jest zdolne do rozeznawania.

12 Czy można uzyskać pomoc prawną na pokrycie kosztów postępowania?

Pomoc prawną można uzyskać w celu pokrycia kosztów pełnomocnictwa procesowego w przypadku postępowania o separację, rozwód i prawo pieczy nad dzieckiem lub postępowania o ograniczenie lub pozbawienie odpowiedzialności rodzicielskiej.

13 Czy od decyzji w sprawie władzy rodzicielskiej przysługuje odwołanie?

Orzeczenia tymczasowe oraz orzeczenia wydane w trybie pilnym dotyczące odpowiedzialności rodzicielskiej można zaskarżyć do sądu apelacyjnego (*Corte d'Appello*, sąd drugiej instancji), do którego wnosi się odwołania od prawomocnych orzeczeń sądów.

14 W niektórych przypadkach może zachodzić konieczność wystąpienia do sądu lub innego organu o wykonanie decyzji w sprawie władzy rodzicielskiej. Jaka procedura ma zastosowanie w takim przypadku?

Orzeczenia sądu w sprawie odpowiedzialności rodzicielskiej są wykonalne.

15 Co należy zrobić, aby orzeczenie dotyczące odpowiedzialności rodzicielskiej wydane przez sąd w jednym państwie członkowskim zostało uznane i wykonane w drugim państwie członkowskim?

Uznanie orzeczenia w sprawie odpowiedzialności rodzicielskiej wydanego przez sąd innego państwa członkowskiego UE następuje automatycznie. Zgodnie z rozporządzeniem (WE) nr 2201/2003 z dnia 27 listopada 2003 r. i z rozporządzeniem (UE) 2019/1111 z dnia 25 czerwca 2019 r. każda ze stron może jednak wnieść wniosek o uznanie albo nieuznanie orzeczenia.

W celu wykonania orzeczeń podlegających ustaleniom dotyczącym swobody przemieszczania się określonym w rozporządzeniu (WE) nr 2201/2003 z dnia 27 listopada 2003 r., które zostały wydane w postępowaniu wszczętym

przed 1 sierpnia 2022 r., zainteresowana strona musi złożyć wniosek o stwierdzenie wykonalności do właściwego miejscowo sądu apelacyjnego. Po stwierdzeniu wykonalności orzeczenia jest ono wykonywane na takich samych warunkach, jakie miałyby zastosowanie, gdyby orzeczenie wydano w tym państwie członkowskim.

W przypadku orzeczenia wydanego w postępowaniu wszczętym po 1 sierpnia 2022 r. zainteresowana strona składa wniosek o stwierdzenie wykonalności do właściwego miejscowo sądu pierwszej instancji.

16 Do którego sądu w danym państwie członkowskim należy się zwrócić, aby wnieść środek zaskarżenia od postanowienia o uznaniu orzeczenia dotyczącego odpowiedzialności rodzicielskiej wydanego przez sąd w innym państwie członkowskim? Jaki rodzaj postępowania ma zastosowanie w takich sytuacjach?

Wniosek o nieuznanie orzeczenia składa się do sądu apelacyjnego właściwego dla miejsca wykonania orzeczenia. Postępowanie przybiera formę uproszczonego postępowania spornego i kończy się wydaniem orzeczenia, od którego przysługuje skarga kasacyjna (*ricorso per cassazione*).

17 Jakie prawo zastosuje sąd w postępowaniu w sprawie odpowiedzialności rodzicielskiej w sytuacji, gdy dziecko lub strony nie mieszkają w danym państwie członkowskim lub są obywatelami różnych państw?

W związku z tym, że Włochy ratyfikowały konwencję haską z 1996 r., postanowienia tej konwencji mają zastosowanie. Powierzenie i ustanie odpowiedzialności rodzicielskiej, jej wykonywanie oraz pozbawienie lub ograniczenie podlegają zatem prawu państwa miejsca zwykłego pobytu dziecka.

Ta strona jest częścią portalu [Twoja Europa](#).

Państwa [opinia](#) na temat przydatności przedstawionych informacji jest dla nas ważna.

■ Ostatnia aktualizacja: 11/03/2026

Za wersję tej strony w języku danego kraju odpowiada właściwy punkt kontaktowy Europejskiej Sieci Sądowej (EJN). Tłumaczenie zostało wykonane przez służby Komisji Europejskiej. Jeżeli właściwy organ krajowy wprowadził jakieś zmiany w wersji oryginalnej, mogły one jeszcze nie zostać uwzględnione w tłumaczeniu. ESS ani Komisja Europejska nie ponoszą odpowiedzialności za wszelkie informacje, dane lub odniesienia zawarte w tym dokumencie. Informacje na temat przepisów dotyczących praw autorskich, które obowiązują w państwie członkowskim odpowiedzialnym za niniejszą stronę, znajdują się w informacji prawnej.